

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 43-44 (2007)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 43-44 (2007)

Η εκτέλεση των κατοίκων από την Κρουσπηγή
Πρέβεζας στο Αγρίνιο (1944)

Ματίνα Γιώτη

doi: [10.12681/prch.28850](https://doi.org/10.12681/prch.28850)

Copyright © 2022, Ματίνα Γιώτη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γιώτη Μ. (2022). Η εκτέλεση των κατοίκων από την Κρουσπηγή Πρέβεζας στο Αγρίνιο (1944). *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (43-44), 293-300. <https://doi.org/10.12681/prch.28850>

Ματίνα ΓΙΩΤΗ*

Η εκτέλεση των κατοίκων από την Κρυοπηγή Πρέβεζας στο Αγρίνιο (1944)¹

Στα ορεινά του Νομού Πρέβεζας βρίσκεται το χωριό της Κρυοπηγής, ένα πολύ γραφικό και όμορφο χωριό, το οποίο ανήκει στο Δήμο Ζαλόγγου. Το όνομά του έχει συνδεθεί με ένα δυσάρεστο και αιματοβαμμένο γεγονός που συνέβη στις 17 Μαρτίου 1944.

Λίγο πριν την «τυπική» έναρξη του εμφυλίου πολέμου –όταν είχαν ήδη δημιουργηθεί τα Τάγματα Ασφαλείας, το ΕΑΜ είχε ήδη αποσχιστεί από τον ΕΔΕΣ, ο οποίος δεχόταν βοήθεια από την Αγγλία– η Κρυοπηγή είχε τη φήμη του «αριστερού-εαμικού» χωριού και μάλιστα στα εδάφη της πραγματοποιούνταν μάχες, δυστυχώς όχι μόνο εναντίον των Γερμανών αλλά και μεταξύ των Ελλήνων. Στην Κρυοπηγή το ΕΑΜ είχε κανονική οργάνωση, κάτι που δεν ήταν καθόλου αρεστό στη φασιστική Γερμανία.

Τον Μάρτιο, λοιπόν, του 1944 φτάνουν οι Γερμανοί απροειδοποίητα στο χωριό και συλλαμβάνουν ένα μεγάλο μέρος του ανδρικού πληθυσμού, παρουσιάζοντας ως δικαιολογία ότι πρόκειται να κάνουν μια «μικρή τυπική ανάκριση», γεγονός που φαινόταν αναληθές μιας και τα πολεμοφόδια που κουβαλούσαν μαζί τους ήταν ικανά να κρατήσουν για μάχες πολλών ημερών. Ευτυχώς όμως αυτό αποφεύχθηκε διότι οι κάτοικοι μη αντιλαμβανόμενοι τον κίνδυνο, δεν προέβαλαν αντίσταση.

Ξεκινώντας από την Κρυοπηγή, φτάνουν στην Πρέβεζα όπου περνούν το βράδυ στην εβραϊκή συναγωγή. Την επομένη καταλαβαίνουν ότι η «απλή

* Η Ματίνα Γιώτη είναι αρχαιολόγος της ΛΓ΄ Ε.Π.Κ.Α., μεταπτυχιακή φοιτήτρια Ιστορίας και Λαϊκού Πολιτισμού στην κατεύθυνση Οικονομικές και κοινωνικές δομές στην παραδοσιακή κοινωνία, στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

¹ Με αφορμή μια εργασία για το μάθημα «Πολιτικές της μνήμης – Τα ιστορικά και άλλα μνημεία ως όψεις καταγραφής της ιστορικής και κοινωνικής μνήμης», το Φεβρουάριο του 2007 προσφέρθηκε η ευκαιρία μίας συνέντευξης, κατά την οποία ακούσαμε την ιστορία για την εκτέλεση των κατοίκων της Κρυοπηγής, η οποία αν και είναι γνωστή, παρόλα αυτά η όλη της διαδικασία καθώς και κάποια γεγονότα αγνοούνται από τους περισσότερους.

ανάκριση» δεν είχε τη μορφή που είχαν συνηθίσει: μαζεύτηκαν όλοι σε κάποιο σχολείο και τότε εμφανίστηκε ένας Ιταλός, ο οποίος ζούσε στην Κρυσπηγή για ένα διάστημα και ήξερε αρκετά πράγματα για την αριστερή σκέψη και δράση του χωριού. Η μαρτυρία του Ιταλού έδωσε αφορμή στους Γερμανούς να αποφασίσουν να τους στείλουν στο Αγρίνιο για περαιτέρω ανάκριση.

Ενώ, λοιπόν, βρίσκονταν στις φυλακές έξω από την πόλη του Αγρινίου, έφτασε η είδηση ότι ένα τρένο που μετέφερε Γερμανούς είχε ανατιναχτεί κοντά στο χωριό Σταμνά Αγρινίου, έχοντας ως αποτέλεσμα το θάνατο 12 Γερμανών. Οι Γερμανοί αποφάσισαν ως αντίποινα την εκτέλεση 10 Ελλήνων για κάθε έναν Γερμανό που σκοτώθηκε, οι οποίοι θα κατάγονταν από χωριά από όπου πέρασε το τρένο, διότι θεώρησαν ότι το σαμποτάζ είχε πραγματοποιηθεί κάπου εκεί.

Τι σχέση είχε όμως η απόφαση αυτή με την εκτέλεση 20 κατοίκων της ορεινής Κρυσπηγής, όπου ούτε τρένο περνά ούτε και θα ήταν δυνατόν ακόμη και να υπήρχε σιδηροδρομικός σταθμός εκεί να πραγματοποιηθεί ένα σαμποτάζ τη στιγμή που κάτι τέτοιο θα δυσχέραινε τη θέση των κατοίκων οι οποίοι είχαν συλληφθεί από τους Γερμανούς.

Την απάντηση αυτή επιχειρεί να μας δώσει ο κ. Θωμάς Ντελής, ο οποίος, παιδί 15 χρονών τότε, ήταν ανάμεσα στους συλληφθέντες του χωριού και τυχερός –μέσα στην ατυχία του– γλύτωσε κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή.

Ανηφορίζοντας, λοιπόν, προς το μνημείο του Ζαλόγγου και αφήνοντας πίσω την αρχαία Κασσώπη φτάνουμε στο χωριό Κρυσπηγή. Εκεί συναντήσαμε τον κ. Θωμά Ντελή που μας καλοδέχτηκε στο σπίτι του με τη σύζυγό του, την κ. Σταματία. Ξεκινώντας τη συνέντευξη, μας εξιστόρησε αρχικά την ιστορία του χωριού του:

«Εδώ ήτανε δύο οργανώσεις [...] ο ΕΔΕΣ που ήτανε στη Λάκκα Σούλι. Αυτοί είχανε ξεκινήσει ενωμένοι ας πούμε στην αρχή, οι δύο οργανώσεις, το ΕΑΜ και ο ΕΔΕΣ με το Ζέρβα και μετά ... είχανε πολεμήσ' πολλές φορές εδώ.² [...] Και είχαν καν' και μάχες πολλές και τελευταία επικράτησαν ο ΕΔΕΣ, γιατί εδώ ήταν απομονωμένο το ΕΑΜ. Δεν είχε [...] Και ύστερα αυτοί είχαν και οπλισμό από τους Άγγλους. Έβγαινε και ένα υποβρύχιο στο Αλωνάκι προς την Πάργα που είναι εκεί και τους έδινε όπλα.³

Εκείνο το βράδυ, τους είχε δει να έρχονται ο Ντούσινας με το Χριστόφορο Πανούση. – Τι να κάνουμε τώρα; τους είπε. – Να φύγουμε; – Όχι, να κάτσουμε εδώ, του λένε. Και είπαν και στον παπά, αλλά ο παπάς δεν ήθελε να φύγει.

² Πράγματι το χωριό ήταν έδρα για το ΕΑΜ όπου υπήρχε κανονική οργάνωση.

³ Πολλά χωριά είχανε διαχωριστεί ανάλογα με τα πολιτικά τους πιστεύω κατά τη διάρκεια του πολέμου. Η Κρυσπηγή ήταν ένα από αυτά.

ΕΙΚΟΝΑ 1: Το μνημείο στην Κρυοπηγή Πρέβεζας

Μας πήραν απ' εδώ, μας κράτησαν μία μέρα σε μια εβραϊκή συναγωγή. Την πρώτη μέρα ήταν τσ' 17 Μάρτ' το '44.»

«Πόσο χρονών ήσασταν εσείς τότε;»

«Εγώ; 15 χρόνια. Εγώ ήμουν 15 χρόνια. Μας πήραν μαζί με τον πατέρα μ' και μας πήραν πιο κάτω εδώ απ' το χωριό, είχαμε μια στάν' εκεί με γίδια. Αλλά εδώ είχαν πάρει μια απόφασ' η αυτοδιοίκηση να μη φύγει το χωριό για να μην καεί, αλλά δεν ήξεραν και ότι οι Γερμανοί θα ερχόταν βράδυ. Οι Γερμανοί είχαν βγει την προηγούμενη ημέρα, είχαν πάρει αυτά τα χωριά, Μερσίνη, Μεγαδέντρο ... πάνε εκεί, αλλά δεν πείραζαν κανέναν και έφυγαν. Μετά αφού πήγανε εκεί τη νύχτα ήρθε κάποιος σύνδεσμος και ειδοποίησε το χωριό ότι έρχονται οι Γερμανοί. Και το πρωί, δεν είχε χαράζ' καλά η μέρα, κατά τις έξ' η ώρα, δεν ξέρω, ήταν νύχτα ακόμα, ήμασταν στο καλύβ' εμείς. Το χωριό το είχαν μαζέψ' οι Γερμανοί εκεί που είναι σήμερα το καφενείο του Χριστόφορου. Είχαν περάσ' σπít' σε σπít'. Και εμείς, έρχονται εκεί και μας παίρνουν μπροστά.»

«Πόσα άτομα είχαν πάρει τότε;»

«Εμάς είχαν πάρει 28 από το χωριό μας. Γλίτωσαν πέντε με οχτώ.»

«Πώς γλίτωσαν αυτοί;»

«Αυτοί ήθελαν να τσ' ευχαριστήσουν τους Γερμανούς. Έβαζαν τσίπουρα και τέτοια, είχαν στείλει και στα κοπάδια, είχαν φέρει και αρνιά και κατσίκια για καλό και για κακό. Τώρα ήτανε που δεν βρήκανε και καμιά αντίσταση, έμειναν ευχαριστημένοι. Αλλά μόλις πέρασε το μεσημέρι μας παίρνουν μπροστά και δρόμο μας κατέβασαν κάτω.»

«Κάτω, πού;»

«Στο τέρμα της Κρουοπηγής. Εκεί είχαν σκοπιά. Όπως μας παίρνανε, ήταν ένας Γερμανός μπροστά. Κόβ' κάτι παιδιά. Μετά άφησαν κάτ' γερόντους, το Σπύρο-Πέππα και το Λαμπρο-Κωσταντή. Ήταν έτσ' ανάπηροι κουτσαίνοντας αυτοί και τους γύρισαν. Εμένα δεν με γύρισαν. Ήμουν λίγο αναπτωγμένος εδώ, και με παίρνουν κατ'. Κάτω δεν είχαν έρθ' οι Γερμανοί αυτοί ακόμα. Αυτοί τώρα με τα εφόδια που είχαν τα αυτά, νόμιζαν ότι θα πιαστούν σε μάχη εδώ, θα κάτσουν μέρες, θα πολεμήσουν και είχαν φέρει και απ' αλλού δυνάμεις. Εδώ τώρα, στη Μερσίν' ήταν ο ταγματάρχης που ήταν από δω απ' την Πρέβεζα. Μαζί τους είχαν και έναν Έλληνα γιατρό, κάποιον Νικολαΐδη. Αυτός, όπως μας είπε εμάς, – δεν ξέρω τίποτες, είπε, τς' 12 η ώρα τη νύχτα ήρθαν και με πήραν απ' το σπít'. Μάλλον τον πήραν για διερμηνέα. Και πραγματικά έτς' ήταν. Λεν' του ταγματάρχ' να πάνε δύο παιδιά εκεί να φέρουν φαΐ για να γυρίσουν πάλι. Εγώ είχα έρθ' εντωμεταξύ, είχα πάρ' λίγο ψωμί, για μια μέρα. – Μια μικρή ανάκρις' θα κάνουμε, είπε, και θα τ'ς απολύσουμε. Σκέφτηκα εγώ να πάω απάν', να γυρίσω πάλι κάτ'. Και εντωμεταξύ εγώ δεν μού 'κοβε και τόσο για την ηλικία που ήμουν ...»

«Μικρός ...»

«Δεν είχα πάει και ποτέ στη Πρέβεζα ... Ήθελα να δω τι είναι και αυτή η Πρέβεζα! Και όλοι που ήρθαν πάνω δεν γύρισαν, αλλά δεν μας είχαν μετρήσ' πουθενά. Μόλις ύστερα μας έβαλαν στ' αμάξια. Ήταν από κει τ' αμάξια, θα ήταν 30-40, δεν ξέρω πόσα ήταν. Ήτανε πού είναι το τέρμα το δικό μας, εκεί είχαν το φυλάκιο. Πολυβόλο από κατ', πολυβόλο από παν'. Και τ' αμάξια ήταν ως κάτω. Μας ξεκίνησαν για την Πρέβεζα. Μας έχωσαν εκεί το βράδ', στη συναγωγή εβραϊκή και όπως ήταν ανοιχτό, το χώρ'σαν εκεί με σανίδια οι Γερμανοί. Το πρώτο βράδ', κάθε μια ώρα έρχονταν και μας μέτραγαν και ύστερα αφού είδαν ότι δε [...] φύγαμα, δεν ξανάρθαν μέσα. Είχαν σκοπιά όμως στην πόρτα. Άλλοι ήλεγαν να φύγουμε. Να σκίσουμε καμιά κουβέρτα, δυο-τρεις κουβέρτες να φύγουμε απ' τα παράθυρα, αλλά πάλι ήλεγαν, τι θα μας κάνουν;»

«Αν σας έπιαναν;»

«Όχι!»

«Αν μένατε εκεί πέρα;»

«Ναι ..., αλλά την άλλη την ημέρα μας παίρνουν από κει και μας έβγαλαν έξω κατά τριάδες και μας πάνε στο δικαστήριο, στο φρουραρχείο. Κάναμε τον ανήφορο το δρόμο, για να βγούμε απάν' για το φρούρειο του Αγίου Ανδρέα.»

«Και από κει γιατί σας πήραν;»

«Για ανάκρισ'.»

«Ανάκριση γιατί; Σας κατηγορούσαν για κάτι;»

«Εδώ είχαν και έναν Ιταλό εδώ στην οργάνωση μέσα, τον είχανε επειδή κάπου ήξερε από πολυβόλα λίγο ... τέτοια και τον είχανε μαζί. Αυτός κάποτε έπεσε κάτω εδώ στα καμποχώρια, δεν ξέρ' κανένας τώρα πώς βρέθηκε εκεί κατ', επειδή δεν τον πρόσεχαν και πολύ, μπορεί κατά τύχη να τον έπιασαν οι Γερμανοί και αυτός για να τη σκαπουλήσ' ύστερα είπε ότι είναι αντάρτες και πολεμάνε μεταξύ ΕΑΜιτών και ΕΔΕΣιτών. Και αυτός ήταν η αιτία τώρα, αυτόν μας παρουσίασαν όταν πήγαμε στην Πρέβεζα εμείς. Εκεί έβγαλαν τον Ιταλό. Μας έβγαλαν εκεί, πέρασε ετούτος εδώ, μας επιθεώρ'σαν να ... σαν να είναι κάνας δικός μας. – Ετούτος Ντουβγιάν, τ'ς ήλεγε, γιατί το ήλεγαν και Ντούβγαινα το χωριό. Όσους γνώριζε, δεν ήλεγε για όσους δεν γνώριζε τίποτες. – Ετούτος εδώ, λέει, τροφοδότησε τα τάγματα μεταξύ ΕΑΜιτών και ΕΔΕΣιτών, πάει στο Διονύση του Λαμπρο-Κωσταντή και λέει: – Αδερφός ετούτου εδώ σκότωσε Ιταλό. Άλλος ... Τα 'ξερε όλα. Συνεδρίες που είχαν κάνει. Μετά μας άφησαν και την άλλη την ημέρα εκεί. Την τρίτη ημέρα μας χωρίζουν. Έκοψαν, δεκατρείς ήμασταν εμείς; Δεκατρείς και δεκαπέντε οι άλλοι. Εγώ έτυχα με τους δεκατρείς. Μας έβαλαν στο ... σε μια μπενζίνα από 'κει και μας έφεραν στην Αμφιλοχία. Οι άλλοι γύρω-γύρω από την άκρη. Από γύρω. Όταν βγήκαμαν εκεί, βγήκαμαν στον Άγιο Κωνσταντίνο, όξω απ' το Αγρίνιο, έχει δήμο δικό του. Και μας έβαλαν σε στρατόπεδο εκεί στον Άγιο Κωνσταντίνο οι Γερμανοί. Και πάμε ... και σταματάμε στο Αγρίνιο μέσα εκεί που είναι η Εθνική Τράπεζα. Από πάνω ήταν ένα σχολείο, τώρα γυμνάσιο ήταν, τι ήταν, δεν ξέρω. Πρώτ' φορά ήβλεπα εγώ ... Ήταν γεμάτο ταγματасφαλίτες, τσολιάδες. – Κουμμούνια, κουμμούνια, είπαν αυτοί. Οι άλλοι ήλεγαν τώρα, γιατί ετούτ' τους πάνε με δώδεκα αμάξια. Δεν είχαν φτάσ' οι άλλοι δεκαπέντε. Θα έφταναν τη νύχτα, δεν έφτασαμαν μία φορά, άργησαν αυτοί. Όπως ήμασταν εμείς, γυμνοί ήταν, Μάρτης ήταν, παλιοχρονια ήταν, πού να κοιμηθείς; Κανά δυο-τρεις που είχανε τίποτες κάπες, είχαν πάρ' και κάνα δυό κουβέρτες, τις είχανε δώσει τα παιδιά. Οι άλλοι καθόμασταν κάτω. Εκεί μας φέρναν μαύρη σταφίδα, ακάθαρτη, να τη διαλέξουμε, όλο χώμα ήταν. Και το μεσημέρι είχαμαν ένα γεύμα, μια φέτα ψωμί, σαράντα δράμια πρέπ' νά 'ταν, δεν ήταν παραπάνω. Και το βράδ' έβαλαν ένα πλιγούρ', ένα χυλό έτσ' κίτρινο, ένα αλμυρό. Εγώ ύστερα από κάμποσες μέρες αρρώστησα, πνευμονία. Και έτρεξε ένας γιατρός Έλληνας που ήταν εκεί. Φώναζαν οι ίδιοι εκεί οι ... οι φυλακισμένοι το διευθυντή εκεί που είχαν και του λέν' – Το παιδί! Ύστερα από λίγο βλέπω να 'ρχονται ένας Ιταλός κι ένας Γερμανός, γιατροί, δεν θυμάμαι τώρα τι βαθμούς είχανε, ξένα ήταν αυτά, ούτε στρατιώτες είχαμαν καν' για να δούμε. Αφού με κοίταζαν και οι δυο, έδωσαν ύστερα εντολή να με πάν' στο νοσοκομείο. Τώρα εγώ, εκείνες τις μέρες, γιατί είχα πάει αρχές Απρίλ', 16 ήταν η Λαμπρή; Δεν θυμάμαι, τη Μεγάλη

Παρασκευή έγινε η εκτέλεσ'! Έρχονταν ένας Γερμανός, γιατί έγινε το σαμποτάζ στο Σταμνά, είχαν φέρ' κι έναν άλλον από κάποιο χωριό, κάποιο νέο όνομα έχει, δεν το θυμιάμαι τώρα και πάν' σ' αυτό το χωριό σου λέω. Ήφεραν πεντακόσια άτομα. Μπήκαν μέσα στο χωριό, τό 'κλεισαν, σκότωσαν και κάνα δυό παιδιά, και τ'ς έφεραν όλους εκεί, γιόμωσαν οι φυλακές, οι αποθήκες του Παπαστράτου και κάποιου Παναγόπουλ' που ήταν εκεί. Εκεί, δεν πήγαν στο χωριό αυτό, στο Σταμνά, γιατί ήξεραν ήτανε βασιλικοί, δεν ήτανε αριστεροί. Εκείνην εκεί την ημέρα προτού την εκτέλεσ', εμείς δεν ήξεραμαν τι γινόταν, μετά έμαθαμαν. Είπαν οι Γερμανοί να πάρουν από τα χωριά αυτά να κάνουν συλλήψεις και να μην πειράζουν τους κρατούμενους, αλλά αυτοί ήταν τα τάγματα ασφαλείας, ήθελαν να βάλουν ετούτους. Ετούτοι ήταν κουμμουνιστές. Έβγαλαν εκείνους που ήταν να γλιτώσουν. Τα τάγματα ασφαλείας, αυτοί που ήταν με τους Γερμανούς, ήταν η πέμπτη φάλαγγα των Γερμανών. Καλά ήταν και κάτ' ανθρώπ' μέσα, ήταν από κλεψίματα, αλλά δεν τους πείραζαν αυτούς.»

«Όλους μαζί τους σκότωσαν Μεγάλη Παρασκευή;»

«Την ημέρα εκείνη είχαν έρθ' οι τσολιάδες. Και οι τσολιάδες μας είπαν: – Πολλοί πατριώτες σας πάνε σήμερα. Όταν ήρθε την άλλη την ημέρα ο Γιωτόπουλος. – Γλίτωσε κανένας; του είπε ο Παντελής-Ζήκας και του έκανε έτσι (έκανε αρνητικό νεύμα). – Μόνο δύο. – Είχες κανέναν εκεί; τού 'πε; – Είχα αδερφό, γαμπρό είχα, τού 'πε, και ... ζει, τού 'πε, αυτός βουνό ήταν η τύχη του! Αυτός ο Γιωτόπουλος είπε ότι τους εκτέλεσαν πρώτους, φανταστείτε με τι μαύρα γράμματα τους έγραψαν. Είχαν βάλει και είχαν σκάψει, τους έβαλαν στη γραμμή, τους τουφέκαγαν και έπεφταν μέσα. Τα άκουγα απ' αυτόν τον τσολιά που ήταν εκεί, φαίνεται αυτός ο λόγος ήταν στις εκτελέσεις. Έτσι πήγαν. Ο Φίλιππας μου λέει εμένα ότι ο πατέρας μου ... είχαν φτάσει εβδομήντα και ήταν ακόμα μέσα ..., αλλά τον είδα τον πατέρα σου ... Τότε κρύωσα εγώ. Αυτοί λένε ότι εκτέλεσαν εκείνη τη μέρα 120 σίγουρα.»

«Αυτούς που σκότωσαν τελικά εκεί τα πτώματα τα μετέφεραν εδώ, ή τα άφησαν εκεί; Κατευθείαν εκεί που έσκαψαν;»

«Και να ήθελαν να τα μεταφέρουν, δεν μπορούσαν, γιατί τους έκαψαν και μετά τους σκέπασαν. Χωράφι ήταν, τώρα είναι πολυκατοικίες εκεί. Παραπάνω λίγο από την εκκλησία, την Αγία Τριάδα. Δεν είναι ακριβώς εκεί που είναι το μνημείο, μου είχαν δείξει κάποτε.»

«Εσείς, κύριε Θωμά, πώς αισθανθήκατε όταν τα μάθατε όλα αυτά;»

«Τι να αισθανθώ, είχα χάσει και τον πατέρα μου. Ύστερα έκατσα εγώ μετά, ένα μήνα έκατσα περίπου μέσα, σύνολο δύο μήνες και κάτι. Όταν ήρθε αυτός ο μέραρχος μας ζήτησαν ταυτότητες. Εγώ δεν είχα ταυτότητα. Μας πήγαν πάλι στη φυλακή και έτυχε να περάσ' κάποιος μέραρχος που γνώριζε αυτός ο Γιωτόπουλος και τους είπε: – Έτσ' κ' έτσ', φτωχοί ανθρώπ' είναι. Και έτσ' μας άφησαν να φύγουμε.»

ΕΙΚΟΝΑ 2: Τιμητική επιγραφή στο μνημείο στην Κρυοπηγή Πρέβεζας

Σ

Σε πολλούς ερευνητές είχε δημιουργηθεί το ερώτημα για την επιλογή της Κρυοπηγής ως εξιλαστήριο θύμα. Ποιος ήταν όμως ο λόγος να σκοτώσουν ανθρώπους από το χωριό Κρυοπηγή αφού τρένο δεν περνούσε από εκεί; Η αφήγηση αυτή δεν αφήνει όμως πολλές επιλογές για την απάντηση στο ερώτημα αυτό.

Στην πλατεία της Κρυοπηγής έχει στηθεί μνημείο από το Δήμο Αγρινίου με τα ονόματα των πεσόντων. Εκεί, κάθε χρόνο τη Μεγάλη Παρασκευή, ο κύριος Θωμάς καταθέτει στεφάνι στη μνήμη των συγχωριανών του, σκεπτόμενος ότι λίγο έλειψε να μοιραστεί μαζί τους την ίδια μοίρα.